

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ. 410.013.02.2019

Anna Darecka
Dyrektor Miejskiego Ośrodka
Pomocy Społecznej w Przeworsku
ul. Krakowska 30
37-200 Przeworsk

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/041 Pomoc świadczona przez gminy osobom żyjącym w ubóstwie

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przeworsku, ul. Krakowska 30, 37-200 Przeworsk, zwany dalej MOPS.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Darecka – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przeworsku od dnia 1 czerwca 1990 r., zwana dalej Dyrektor.
Zakres przedmiotowy kontroli	Identyfikacja mieszkańców zagrożonych i żyjących w ubóstwie oraz projektowanie adekwatnych działań na rzecz jego ograniczenia. Realizacja działań mających na celu wychodzenie z ubóstwa. Trwałość efektów podejmowanych działań zmierzających do ograniczenia ubóstwa.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017–2019 (I półrocze). Do realizacji celu kontroli zostały wykorzystane także dane statystyczne i dokumenty strategiczne gminy z lat wcześniejszych.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Agnieszka Pomykała, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/103/2019 z 19 czerwca 2019 r. (akta kontroli str.1-2)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności.

OCENA OGÓLNA I JEJ UZASADNIENIE

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli³ MOPS podejmował skuteczne działania mające na celu ograniczenie stopnia ubóstwa na terenie Gminy. Rzetelnie identyfikował, gromadził i analizował informacje o mieszkańcach żyjących w ubóstwie i zagrożonych tym zjawiskiem. Na ich podstawie sporządził diagnozę przyczyn występowania ubóstwa wśród mieszkańców Gminy oraz projektował adekwatne działania na rzecz zmniejszenia skali tego problemu. W MOPS opracowano szereg programów osłonowych, ukierunkowanych wprawdzie głównie na zapewnienie pomocy doraźnej osobom potrzebującym, ale też uruchomiono program umożliwiający nabycie umiejętności racjonalnego gospodarowania własnym budżetem.

MOPS prawidłowo realizował działania wynikające z zadań ustawowych, mające na celu wyprowadzenie określonych osób z ubóstwa. Plany pomocy były opracowane zgodnie ze zdiagnozowanymi problemami, indywidualizując je dla każdego z beneficjentów. Zaplanowane działania polegały nie tylko na udzielaniu świadczeń doraźnych, tj. pomocy finansowej i materialnej, lecz również na pogłębionej pracy socjalnej, polegającej m.in. na motywowaniu i pomocy w sporządzeniu pism i wniosków do urzędów, firm i instytucji, zachęcaniu do poszukiwania i podjęcia pracy, uświadamianiu konieczności podjęcia i kontynuacji leczenia. MOPS umożliwił skorzystanie z poradnictwa specjalistycznego, kierując i umawiając osoby zainteresowane i potrzebujące takiej pomocy do odpowiednich instytucji.

Dobłą praktyką w MOPS było zawieranie kontraktów socjalnych z osobami żyjącymi w ubóstwie, w których – w porozumieniu i za zgodą tych osób – określano cele główne i szczegółowe, sposoby, metody i terminy ich realizacji oraz wskaźniki osiągnięcia celów. Cyklicznie dokonywano oceny stopnia realizacji zaplanowanych działań, w tym zmierzających do wyjścia z ubóstwa i usamodzielnienia oraz osiągniętych rezultatów, które stanowiły podstawę do projektowania dalszej pracy socjalnej. Wnioski wynikające z przeprowadzanych ocen efektów udzielonej pomocy umożliwiły doskonalenie i ewaluację form wsparcia.

Dobłą praktyką w MOPS było również monitorowanie sytuacji osób, które zaprzestały korzystania z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.

Rzetelną i skuteczną realizację pracy socjalnej na rzecz wyprowadzenia osób żyjących w ubóstwie potwierdziły wyniki badania losowo wybranej próby 20 spraw, gdzie ustalono m.in. że przyczyną zakończenia korzystania z pomocy MOPS w 13 przypadkach było podjęcie pracy, w 2 innych – stażu i prac interwencyjnych.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej NIK

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁴ kontrolowanej działalności.

OBSZAR

1. Identyfikacja mieszkańców zagrożonych i żyjących w ubóstwie oraz projektowanie adekwatnych działań na rzecz jego ograniczenia.

Opis stanu faktycznego

1. Zagadnienia związane z ograniczeniem zjawiska ubóstwa zostały określone w Statucie⁵ przyjętym uchwałą Rady Miasta Przeworska oraz regulaminie organizacyjnym wprowadzonym przez Dyrektora⁶. Wskazano w nich, że działania te miały polegać m.in. na pracy socjalnej, dokonywaniu analiz i ocenie zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej i kwalifikowanie do ich uzyskania. W 2017 r. MOPS zatrudniał 9 pracowników socjalnych, w 2018 r. i do 31 maja 2019 r. – 8. W okresie od 1 stycznia 2017 do 31 maja 2019 r. MOPS zatrudniał pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności Gminy w stosunku 1 pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców.

W związku ze zmianami organizacyjnymi wprowadzonymi od 1 czerwca 2019 r. jednego pracownika socjalnego powołano na stanowisko *Kierownika Działu Pomocy Społecznej*. W ich wyniku MOPS zatrudniał 7 pracowników socjalnych i spełniał wymóg zatrudnienia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku 1 pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących⁷. Tak więc MOPS spełniał wymogi przepisu art.110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej⁸.

(akta kontroli str. 3-89)

W strukturze organizacyjnej MOPS nie wyodrębniono działu bądź zespołu ds. osób żyjących w ubóstwie. W okresie objętym kontrolą żaden z pracowników *Działu Pomocy Społecznej* MOPS, zajmujący się świadczeniem pomocy osobom żyjącym w ubóstwie, nie uczestniczył w szkoleniach czy seminariach podnoszących kwalifikacje w zakresie problematyki ubóstwa wśród mieszkańców Gminy, w tym dotyczących metodyki pracy z trudnym klientem. MOPS nie poniósł żadnych kosztów z tego tytułu oraz nie zwracał się do Gminy o dodatkowe środki na szkolenie pracowników.

Dyrektor wyjaśniła, że MOPS stara się zapewnić pracownikom udział w szkoleniach, kursach i konferencjach, jednak oferty, które do nas przychodzą są najczęściej mało atrakcyjne. Większość szkoleń kierowana jest do młodych pracowników socjalnych, a kadra Ośrodka ma wieloletnie doświadczenie. Sami pracownicy mówią, że stratą czasu jest szkolenie utrwalające wiedzę, a niewnoszące niczego innego. W naszym

⁴ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Uchwała Nr XXIII/177/12 Rady Miasta Przeworska z dnia 27 kwietnia 2012 w sprawie nadania Statutu Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Przeworsku wraz ze zmianami wprowadzonymi Uchwałą Nr XXXIII/286/17 z dnia 26 stycznia 2017 r.

⁶ Aktualnie obowiązuje Regulamin Organizacyjny wprowadzony Zarządzeniem Nr 1/2019 Dyrektora MOPS w Przeworsku z dnia 31 maja 2019 r. Poprzednio obowiązywały: Regulamin Organizacyjny wprowadzony zarządzeniem Nr 5/2014 z dnia 2 czerwca 2014 r. oraz Zarządzenie Nr 1/2017 z dnia 1 lutego 2017 r.

⁷ W trakcie kontroli MOPS w Przeworsku ogłosił nabór na stanowisko pracownika socjalnego.

⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U.2018.1508 j.t., dalej ustawa o pomocy społecznej.

regionie mało jest szkoleń innowacyjnych, pokazujących nowe metody pracy czy też metod jak samemu walczyć z wypaleniem zawodowym. Mimo tego, pracownicy socjalni Ośrodka starają się dokształcać. W 2017 r. 2 pracowników Ośrodka uzyskało II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny, a w 2018 r. 3 pracowników uzyskało I stopień specjalizacji. W 2016 r. pracownicy socjalni przeszli szkolenie z oprogramowania WYWIAD Plus – rozwiązania teleinformatyczne dla wywiadu środowiskowego, oraz wzięli udział w cyklu szkoleń dla Zespołu Interdyscyplinarnego w tym między innymi w szkoleniu „pomagam sobie pomagam innym”. W latach wcześniejszych pracownicy socjalni odbyli szkolenia, z których wiedza służy im do dziś - między innymi: „Standardy usług i modeli instytucji pomocy i integracji społecznej”, „Warsztaty z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”, „Diagnoza potrzeb klientów pomocy społecznej”, „Nowatorskie metody pracy socjalnej”, „Praca socjalna z trudnym klientem dla PUP i JOPS”, „Diagnoza potrzeb klientów pomocy społecznej”. „Praca z osobami uzależnionymi i współuzależnionymi”, „Praca socjalna w oparciu o kontrakt socjalny – podejście praktyczne”.

Pracownicy MOPS zajmujący się problematyką pomocy osobom żyjącym w ubóstwie nie uczestniczyli w szkoleniach superwizyjnych lub grupach wsparcia.

Dyrektor wyjaśniła, że nie posiadała informacji o takich szkoleniach na terenie Podkarpacia oraz że superwizje były organizowane np. w Warszawie jednak jest to daleko, a biorąc pod uwagę cykliczność zajęć jest to uciążliwe zarówno ze względu na problemy komunikacyjne, jak i posiadanie rodzin. Z tego też powodu pracownicy nie wykazują chęci udziału w takich szkoleniach. Nie posiadam również informacji o działającej na naszym terenie grupie wsparcia dla pracowników, nikt z innych ośrodków nie wystąpił też z taką propozycją, ani też żaden z pracowników Ośrodka nie wyszedł z taką inicjatywą. Należy jednak wspomnieć o tym, że nasi pracownicy sami dla siebie są grupą wsparcia. W sytuacji, gdy jeden z pracowników ma jakiś problem, nie ważne czy zawodowy czy prywatny, to cała grupa stara się mu doradzić, wesprzeć go czy też mu pomóc.

(akta kontroli str. 90-94)

2. Pracownicy MOPS opracowali diagnozę sytuacji osób żyjących w ubóstwie na terenie Gminy na podstawie analizy danych za lata 2010-2015, pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Miasta Przeworska oraz Oceny Zasobów Pomocy Społecznej dla Gminy Miejskiej Przeworsk. Z opracowanej diagnozy, stanowiącej element *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Przeworsk na lata 2016-2023*⁹ wynikało, że powodami korzystania z pomocy społecznej były w kolejności: długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, alkoholizm, potrzeba ochrony macierzyństwa. Ubóstwo dotyczyło ludzi starszych, chorych i samotnych lub posiadających niskie dochody, ludzi w wieku produkcyjnym niemających możliwości podjęcia pracy. Zwrócono uwagę, że ubóstwo nie występowało, jako pojedynczy problem w gospodarstwie domowym, lecz współistniało w różnorodnych zależnościach z bezrobociem, uzależnieniem, przestępczością, samotnym wychowaniem, chorobą i niepełnosprawnością. MOPS zaplanował działania mające na celu ograniczenie ubóstwa poprzez: prowadzenie pracy socjalnej ze znajdującymi się w niedostatku beneficjentami pomocy społecznej, współpracę z instytucjami działającymi w obszarze integracji społeczno-zawodowej,

⁹ Uchwała Nr XXXII/285/17 Rady Miasta Przeworska z dnia 26 stycznia 2017 r. w sprawie przyjęcia *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2023 dla miasta Przeworska*, dalej Strategia.

zmniejszanie zagrożenia ubóstwa i jego skutków udzielając pomocy rzeczowej i finansowej, opracowanie i realizację programów wspierających osoby i rodziny dotknięte ubóstwem (w tym: *Bank Rzeczy Używanych, Trening ekonomiczno-budżetowy, Przeworszczenie dla Przeworszczan, Podziel się cukierkiem, Mikołaj przychodzi do każdego*).

Do czasu zakończenia kontroli w MOPS nie dokonano formalnego uaktualnienia diagnozy sytuacji osób żyjących w ubóstwie na terenie gminy. Bilans potrzeb w zakresie działań pomocowych dla osób ubogich sporządzano w formie raportów rocznych za 2017 r. i 2018 r., w których w części pt. *Wnioski i rekomendacje* zawierano analizy z dotychczas zrealizowanych działań. Diagnozę sytuacji osób żyjących w ubóstwie ujmowano też w dokumencie pt. *Ocena zasobów pomocy społecznej* sporządzonym za 2017 r. i 2018 r.

(akta kontroli str. 95-131)

3. MOPS opracował projekt *Strategii na lata 2016-2023*, na podstawie upoważnienia Burmistrza, który został uchwalony (bez zmian) przez Radę Miasta Przeworska. Jak przedstawiono w pkt. 2. W *Strategii* zawarto problematykę osób ubogich.

Strategia – stosownie do przepisu art. 16b ust. 2 ustawy o pomocy społecznej – zawierała diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, cele strategiczne, kierunki niezbędnych działań, sposób i termin ich realizacji, ramy finansowe oraz wskaźniki realizacji działań, w tym związanych z problematyką ubóstwa. Sposób realizacji zadań ujętych w *Strategii* był przedstawiony w dokumencie pt. *Raport roczny z realizacji Strategii /.../*, sporządzony przez pracowników MOPS za lata 2017 i 2018.

Projekt *Strategii* został podany konsultacjom społecznym. Odbłyły się 2 spotkania (12 maja 2016 r. i 2 września 2016 r.) z przedstawicielami organizacji, stowarzyszeń, szkół, urzędów z terenu gminy. Do czasu zakończenia kontroli *Strategia* nie była aktualizowana.

W diagnozie sytuacji społecznej wskazano elementy, które miały wpływ na występowanie na terenie Gminy zjawiska ubóstwa oraz zagadnień związanych z osobami żyjącymi w ubóstwie i nim zagrożonym. Zidentyfikowano zmieniającą się sytuację demograficzną, która doprowadzi w przyszłości do spadku liczby dzieci i młodzieży oraz wzrostu liczby osób w wieku senioralnym. W celu poprawy, jakości życia osób w podeszłym wieku, chorych i niepełnosprawnych zaplanowano działania mające na celu zabezpieczenie ich podstawowych potrzeb przez: wsparcie finansowe i rzeczowe, zapewnienie usług opiekuńczych, umożliwienie dostępu do całodobowej opieki w domach pomocy społecznej. Określono wskaźniki monitorujące, w tym realizację celu strategicznego *Poprawa, jakości życia osób w podeszłym wieku, chorych i niepełnosprawnych*¹⁰.

Strategia stanowiła kontynuację niektórych zadań realizowanych w ramach wcześniejszej *Strategii* na lata 2005-2015, a także wprowadziła nowe zadania, które miały na celu skuteczniejsze przezwyciężenie problemów społecznych. W *Strategii* zapisano konieczność współpracy podmiotów będących ważnymi elementami przeworskiej społeczności, tj. organizacji pozarządowych, instytucji i jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta Przeworska w celu rozwiązywania problemów społecznych, w tym osób ubogich i zagrożonych ubóstwem.

¹⁰ Wskaźniki: liczba osób powyżej 60 lat i ich rodzin, które otrzymały zasiłki stałe, okresowe, celowe, posiłki żywności, zasiłki pielęgnacyjne, dodatki mieszkaniowe i energetyczne.

MOPS współpracował, w tym na rzecz osób ubogich m.in.: z Policją, Strażą Miejską, Zakładem Opieki Zdrowotnej, Zakładem Opieki Leczniczej, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.

W celu ograniczenia ubóstwa mieszkańców Gminy oraz zagrożenia jego skutkami, MOPS w Przeworsku przyznał w 2017 r. zasiłki stałe, okresowe i celowe, posiłki, żywność lub inną pomoc 282 rodzinom, 736 osobom (w tym 144 osobom powyżej 60 lat i ich rodzinom), a w 2018 r. 244 rodzinom, 645 osobom (w tym 219 osobom powyżej 60 lat i ich rodzinom).

(akta kontroli str.132-176)

4. Dyrektor MOPS każdego roku przedstawiała Komisji Spraw Społecznych oraz Komisji Budżetowo-Gospodarczej Rady Miasta Rzeszowa *Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej dla Gminy Miejskiej Przeworsk*, stanowiącą m.in. bilans potrzeb na przyszłe lata w zakresie pomocy społecznej, w tym potrzeb związanych ze świadczeniem pomocy społecznej osobom ubogim. Przedstawiana na posiedzeniach komisji analiza była wynikiem obserwacji i doświadczeń lat ubiegłych. Dyrektor MOPS zwracała uwagę na systematycznie spadającą liczbę mieszkańców w wieku przedemerytalnym i produkcyjnym, a wzrastającą liczbę mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, na zjawisko starzenia się społeczeństwa Przeworska. Podkreślała konieczność podjęcia działań zmierzających do rozwoju infrastruktury ukierunkowanej na aktywizację i integrację seniorów. W tym celu rozpoczęto w 2018 r. budowę *Domu Seniora w Przeworsku*. W 2018 r. i 2019 r. informowała o systematycznym spadku liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, którym przyznano świadczenie (zasiłek stały, okresowy) oraz o spadku liczby osób długotrwale korzystających z tych świadczeń. Zaistniała sytuacja była konsekwencją wprowadzenia *Dodatkowego Świadczenia Wychowawczego (500+)* oraz motywowania podopiecznych MOPS do większej samodzielności przez wprowadzenie kontraktów socjalnych. Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej przez MOPS były: długotrwała i ciężka choroba, bezrobocie, ubóstwo i niepełnosprawność.

*Sprawozdania z działalności MOPS w Przeworsku*¹¹ oraz *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej dla Gminy Miejskiej Przeworsk* za lata 2017-2018 były prezentowane Komisji Spraw Społecznych i Komisji Budżetowo-Gospodarczej Rady Miasta Przeworska. Dyrektor MOPS przedstawiała na posiedzeniach obu komisji zagadnienia zawarte w ww. sprawozdaniach, ich treść była poddawana dyskusji. Ponadto Radni Miasta otrzymywali każdorazowo sprawozdania na płycie CD.

(akta kontroli str. 177-210)

5. MOPS posiadał wiedzę o osobach, które z różnych przyczyn wymagają pomocy materialnej i niematerialnej z tytułu ubóstwa. Pracownicy socjalni pozyskiwali informacje o ww. osobach w trakcie pracy w rejonach, z rozmów z sąsiadami, członkami rodzin, monitoringu pustostanów i innych miejsc na terenie Gminy, w których mogą się znajdować osoby bezdomne. Zgłoszenia o konieczności pomocy takim osobom pochodziły od nich samych, osób postronnych, policji, Zespołu kuratorskiej Służby Sądowej, placówek szkolnych i przedszkolnych, Środowiskowego Domu Samopomocy, spółdzielni mieszkaniowych, organizacji pozarządowych. Informacji o osobach ubogich dostarczały również oświadczenia odbierane od osób ubiegających się o pomoc żywnościową w ramach *Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020* oraz współpraca ze szkołami, Środowiskowym Domem Samopomocy i Warsztatami Terapii Zajęciowej w celu

¹¹ Dalej Sprawozdanie.

m.in. wytypowania i zakwalifikowania osób do udziału w programie *Mikołaj przychodzi do każdego*.

Pracownicy socjalni w celu identyfikacji i rozpoznania potrzeb osób znajdujących się w ubóstwie analizowali sytuację we własnych środowiskach opiekuńczych, przeprowadzali wywiady środowiskowe, analizowali informacje otrzymywane w ramach współpracy z organizacjami i stowarzyszeniami działającymi na terenie Gminy. W maju 2019 r. w celu rozpoznania sytuacji seniorów oraz określenia zapotrzebowania na usługi *Domu Seniora w Przeworsku* pracownicy MOPS rozpoczęli akcję ankietową.

(akta kontroli str. 649-658)

W MOPS nie wprowadzono uregulowań wewnętrznych w postaci procedur postępowania dotyczących identyfikowania i monitorowania potrzeb osób zagrożonych ubóstwem.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że w zakresie czynności każdego pracownika socjalnego zamieszczony został zapis obligujący go do rozpoznawania i określania potrzeb mieszkańców Przeworska na terenie objętym jego działaniem. Pracownicy socjalni zatrudnieni w tut. ośrodku są pracownikami wykonującymi pracę na tym stanowisku od wielu lat, a dzięki posiadanej wiedzy i doświadczeniu w pracy z klientem oraz znajomości przepisów i swojego rejonu opiekuńczego w niewielkiej gminie, jaką jest Gmina Miejska Przeworsk, skutecznie identyfikują potrzeby osób zagrożonych ubóstwem oraz monitorują je poprzez: rodzinne wywiady środowiskowe, kontrakty socjalne, adnotacje urzędowe.

MOPS posiadał wiedzę o liczbie osób, które w najbliższym czasie mogą potrzebować pomocy materialnej i niematerialnej z tytułu ubóstwa. Uzyskiwali ją poprzez analizy i informacje o osobach zagrożonych m.in. ubóstwem, wynikały z ogólnej, niepisanej wiedzy poszczególnych pracowników socjalnych, pozyskanej podczas pracy w rejonie. Dane w tym zakresie utrwalano w rodzinnych wywiadach środowiskowych, kontraktach socjalnych, adnotacjach urzędowych. Pozyskane w ten sposób informacje nie zostały ujęte w formie dokumentu zbiorczego.

W 2017 r., a w 2018 r. na terenie działania MOPS było odpowiednio 124 i 149 osób mieszkających samotnie i otrzymujących wsparcie z tytułu ubóstwa.

Dyrektor MOPS wyjaśniała, że wszystkie osoby mieszkające samotnie, a potrzebujące wsparcia z tytułu ubóstwa taką pomoc otrzymały w formie zasiłków stałych, składek na ubezpieczenie zdrowotne, zasiłków okresowych i celowych, jak również w formie gorących posiłków, odzieży i żywności, czy też pracy socjalnej. Istnieje możliwość, że na terenie miasta funkcjonuje niewielka liczba osób samotnych, które potrzebują pomocy, lecz nie ujawniają tego na zewnątrz, np. z powodu wstydu, obawy przed stygmatyzacją, uzależnienia. W celu dotarcia do takich osób MOPS na bieżąco aktualizował informacje o dostępnych formach pomocy m.in.: na stronie internetowej (www.mops.przeworsk.um.gov.pl), w portalach społecznościowych (Facebook), jak również przekazywał do informacji publicznej za pomocą innych instytucji np. kościoły, PCK¹².

(akta kontroli str. 659-671)

6. Zdiagnozowane potrzeby społeczności przeworskiej były podstawą opracowania w *Strategii* programów obejmujących działania m.in. na rzecz osób ubogich i grup zagrożonych ubóstwem. W latach objętych kontrolą realizowano w ramach *Strategii* programy: *Bank Rzeczy Używanych*, *Trening ekonomiczno-budżetowy*, *Przeworszczenie dla Przeworszczan*, *Podziel się cukierkiem*, *Mikołaj przychodzi do*

¹² Polski Czerwony Krzyż.

każdego. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację programów był MOPS, w załącznikach do *Strategii* określony został tryb i metody kwalifikowania osób do poszczególnych programów, sposób realizacji i czas realizacji. Monitoring realizacji ww. programów był prowadzony w ramach monitoringu realizacji *Strategii*¹³. Ewaluacja programów została zaplanowana w ramach ewaluacji *Strategii* i ma się odbywać nie rzadziej niż raz na cztery lata. Do czasu zakończenia kontroli nie była przeprowadzona.

W latach 2017-2019 w MOPS nie planowano środków finansowych na realizację programów; *Bank Rzeczy Używanych*, *Trening ekonomiczno-budżetowy*, *Przeworszczanie dla Przeworszczan*, *Podziel się cukierkiem*. Programy te były realizowane w ramach zadań wykonywanych przez pracowników MOPS oraz dzięki darowiznom lokalnej społeczności¹⁴.

W latach 2017 - 2019 na realizację programu *Mikołaj przychodzi do każdego* zostały zaplanowane środki finansowe w wysokości po 4 tys. zł.

Realizowane przez MOPS programy osłonowe odpowiadały rzeczywistym potrzebom osób żyjących w ubóstwie. W 2017 r. w programie *Trening ekonomiczno-budżetowy* udział wzięło 9 osób (w tym 7 osób żyjących w ubóstwie), w 2018 r. – 22 osoby (w tym 18 osób żyjących w ubóstwie), w I połowie 2019 r. – 6 osób (w tym 4 osoby żyjące w ubóstwie).

W 2017 r. w programie *Przeworszczanie dla Przeworszczan* udział wzięło 24 osoby (w tym 11 – żyjących w ubóstwie), w 2018 r. – 19 osób (w tym 9 żyjących w ubóstwie).

W 2017 r. w realizowanych programach *Podziel się cukierkiem* i *Mikołaj przychodzi do każdego* udział wzięło 143 osoby (w tym 51 osób żyjących w ubóstwie) i w 2018 r. 141 – (w tym 42 osoby żyjące w ubóstwie).

(akta kontroli str. 119-131, 672-717)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

MOPS rzetelnie identyfikował, gromadził, monitorował i analizował informacje o mieszkańcach żyjących w ubóstwie i zagrożonych tym zjawiskiem. Zebrane informacje posłużyły do sporządzenia diagnozy przyczyn sytuacji tych osób oraz sformułowania wniosków, co do zakresu potrzebnych działań w celu ograniczenia zjawiska ubóstwa. Na tej podstawie opracowano szereg programów osłonowych, odpowiednich do potrzeb osób wymagających wsparcia.

W celu objęcia każdej osoby żyjącej w ubóstwie bądź zagrożonej tym zjawiskiem adekwatną do potrzeb pomocą – pracownicy MOPS współpracowali z placówkami oświatowymi i służby zdrowia, miejscowymi organizacjami i stowarzyszeniami, Policją i Strażą Miejską oraz kościołami.

OBSZAR

2. Realizacja działań mających na celu wychodzenie z ubóstwa.

Opis stanu
faktycznego

1. W 2017 r. MOPS przyznał pomoc społeczną z powodu ubóstwa 181 rodzinom (444 osobom), w 2018 r. – 136 rodzinom (330 osobom). W 2017 r. z tytułu bezrobocia objęto pomocą 184 rodziny (507 osób), w 2018 r. – 138 rodzin (416 osób). W 2017 r. z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby pomoc została przyznana 229 rodzinom (564 osobom), w 2018 r. – 186 rodzinom (473 osobom).

¹³ Raport roczny za rok 2017 i 2018 z realizacji *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Miejskiej Przeworsk na lata 2016-2023*.

¹⁴ Darowizny obejmowały m.in.: odzież, artykuły spożywcze, cukiernicze, zabawki.

Z tytułu niepełnosprawności w 2017 r. objęto pomocą 147 rodzin (331 osób), w 2018 r. – 134 rodziny (314 osób). Pomoc z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności w 2017 r. została przyznana 33 rodzinom (166 osobom), w 2018 r. – 36 rodzinom (176 osobom). W 2017 r. MOPS z tytułu: bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego przyznał pomoc 76 rodzinom (200 osobom), w 2018 r. – 58 rodzinom (151 osobom), z tytułu przemocy w rodzinie w 2017 r. i w 2018 r. odpowiednio: 4 rodzinom (15 osobom) i 5 rodzinom (12 osobom), z tytułu alkoholizmu w 2017 r. i w 2018 r. odpowiednio: 47 rodzinom (89 osobom) i 40 rodzinom (78 osobom), z tytułu narkomani w 2017 r. i w 2018 r. odpowiednio: 5 rodzinom (8 osobom) i 3 rodzinom (4 osobom), z tytułu trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego w 2017 r. i w 2018 r. odpowiednio: 3 rodzinom (7 osobom) i 4 rodzinom (13 osobom), z tytułu bezdomności w 2017 r. i w 2018 r. odpowiednio: 1 osobie i 2 osobom. W 2018 r. pomocy z powodu zdarzenia losowego udzielono 1 rodzinie (5 osobom). W latach 2017-2018 z tytułu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi MOPS nie udzielał pomocy. W 2017 r. z pomocy społecznej świadczonej przez MOPS skorzystało 1.097 osób (w tym z tytułu ubóstwa socjalnego 444 osoby), w 2018 r. – 1.091 osób (w tym z tytułu ubóstwa socjalnego – 330). Wszystkie osoby korzystające z pomocy społecznej zostały objęte pracą socjalną. Pomoc w formie:

- zasiłku stałego o wartości 267 tys. zł przyznano w 2017 r. 52 osobom, a w 2018 r. 53 osobom na kwotę 226 tys. zł,
- zasiłku okresowego w 2017 r. i w 2018 r. przyznano odpowiednio: 101 osobom o wartości 230 tys. zł i 70 osobom o wartości 155 tys. zł,
- zasiłku celowego¹⁵ w 2017 r. i w 2018 r. przyznano odpowiednio: 142 osobom o wartości 48 tys. zł i 107 osobom żyjącym w ubóstwie o wartości 52 tys. zł,
- usług opiekuńczych sprawowanych w miejscu zamieszkania w 2017 r. i w 2018 r. przyznano odpowiednio: 25 osobom na łączną wartość 255 tys. zł (w tym 4 osobom żyjącym w ubóstwie na kwotę 57 tys. zł) i 25 osobom na łączną wartość 239 tys. zł (w tym 6 osobom żyjącym w ubóstwie na kwotę 78 tys. zł),
- pobytu w domu pomocy społecznej w 2017 r. i w 2018 r. przyznano odpowiednio: 21 osobom na łączną wartość 402 tys. zł (w tym 2 osobom żyjącym w ubóstwie na kwotę 67 tys. zł) i 21 osobom na łączną wartość 475 tys. zł (w tym 2 osobom żyjącym w ubóstwie na kwotę 70 tys. zł),
- posiłków w ramach programu *Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020* w 2017 r. i w 2018 r. przyznano odpowiednio: 174 osobom na łączną wartość 433 tys. zł (w tym 124 osobom żyjącym w ubóstwie na kwotę 309 tys. zł), i 135 osobom na łączną wartość 417 tys. zł (w tym 84 osobom żyjącym w ubóstwie na kwotę 275 tys. zł).

Pracownicy socjalni udzielali podopiecznym porad socjalnych, a w razie zaistnienia potrzeby kierowali osoby żyjące w ubóstwie do punktów znajdujących się na terenie miasta udzielających specjalistycznych porad (w tym prawnych, psychologicznych, zawodowych).

Liczba przyznanych świadczeń w formie zasiłków stałych utrzymywała się na stałym poziomie, a liczba zasiłków okresowych i celowych ulegała zmniejszeniu. Wzrostowi ulegały wydatki MOPS z tytułu pobytu w Domu Pomocy Społecznej.

MOPS informował o możliwych do uzyskania formach pomocy przez osoby żyjące w ubóstwie, za pośrednictwem m.in.: ogłoszeń na tablicach informacyjnych MOPS, w przychodniach, w szpitalach, w placówkach oświatowych, w kościołach, za pośrednictwem strony internetowej MOPS.

¹⁵ Zasiłki celowe z wyłączeniem zasiłków specjalnych zasiłków celowych.

Informacje o możliwościach otrzymania pomocy były też przekazywane w ramach wzajemnej współpracy z działającymi na terenie Przeworska stowarzyszeniami i organizacjami zajmującymi się niesieniem pomocy osobom potrzebującym.

(akta kontroli str. 611-636, 659-671, 1310-1316)

2. MOPS otrzymał informacje z Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie o możliwości aplikowania w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego Gminy w zakresie dożywiania, tj. *Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020 oraz Posiłek w szkole i w domu na lata 2019-2023*.

Program *Pomoc państwa w zakresie dożywiania /.../* polegał na refundacji kosztów dożywiania dzieci z terenu Przeworska uczęszczających do przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych oraz zapewnieniu gorącego posiłku w formie zupy z wkładką w prowadzonej przez MOPS jadalni. Osobom, które ze względów zdrowotnych nie mogły być objęte żywieniem zbiorowym, wypłacano świadczenie w formie finansowej, tj. zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności.

W 2017 r. w ramach cyt. Programu udzielono pomocy na kwotę 433 tys. zł, w tym 345 tys. zł z dofinansowania z budżetu państwa i 88 tys. zł z budżetu miasta. W 2018 r. w ramach ww. Programu udzielono pomocy na kwotę 417 tys. zł w tym 333,5 tys. zł z dofinansowania z budżetu państwa i 83,5 tys. zł z budżetu miasta.

W dniu 25 marca 2019 r. Gmina Miejska Przeworsk zawarła umowę z Wojewodą Podkarpackim o udzielenie dotacji celowej w ramach programu rządowego *Posiłek w szkole i w domu w 2019 r.*¹⁶, którego celem było zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku oraz objęcia pomocą w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych dla osób dorosłych, zwłaszcza osób starszych, chorych lub niepełnosprawnych i samotnych.

Określona w umowie kwota dotacji budżetu państwa wynosiła 323,4 tys. zł (nie więcej niż równowartość 75% przewidywanego kosztu realizacji zadania), a wkład budżetu miasta 110 tys. zł (nie więcej niż równowartość 25% przewidywanego kosztu realizacji zadania).

Do 30 czerwca 2019 r. w ramach Programu *Posiłek w szkole i w domu w 2019 r.* pomocy w zakresie dożywiania udzielono 306 osobom na kwotę 192 tys. zł, w tym z dotacji z budżetu państwa 136,6 tys. zł i 55,4 tys. zł z budżetu miasta.

Pomoc w ramach ww. programów przyznawana była nieodpłatnie, jeżeli dochód na osobę nie przekraczał 150% kryterium dochodowego określonego w art.8 ustawy o pomocy społecznej. O możliwości skorzystania z pomocy w zakresie dożywiania informowano poprzez stronę internetową MOPS, za pośrednictwem kościołów i placówek oświatowych.

Zbieranie oświadczeń od osób ubiegających się o pomoc żywnościową w ww. programie przyczyniło się do zidentyfikowania nowych osób żyjących w ubóstwie lub nim zagrożonych.

(akta kontroli str. 718-763)

3. W okresie objętym kontrolą MOPS nie zatrudniał specjalistów świadczących usługi poradnictwa prawnego, psychologicznego, rodzinnego, nie miał też podpisanych porozumień dotyczących korzystania z usług w tym zakresie.

¹⁶ Umowa nr 112/D/2019 z 25 marca 2019 r. o udzielenie dotacji celowej w ramach Modułu 1 i Modułu 2 wieloletniego rządowego programu *Posiłek w szkole i w domu w 2019 r.*

Dyrektor wyjaśniła, że MOPS nie widział potrzeby zatrudniania specjalistów świadczących pomoc prawną, psychologiczną, zawodową, rodzinną, ponieważ na terenie miasta Przeworsk występuje pełen zasób instytucji pomocowych tj.:

- Punkt Informacyjno-Konsultacyjny w Przeworsku, prowadzony przez Gminę Miejską Przeworsk (pomoc prawna, psychologiczna),
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Przeworsku (pomoc prawna, psychologiczna),
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Przeworsku (pomoc pedagogiczna, psychologiczna, logopedyczna),
- Stowarzyszenie Bezpieczny Powiat w Przeworsku (pomoc prawna, psychologiczna),
- Powiatowy Urząd Pracy w Przeworsku (pomoc doradcy zawodowego).

W wymienionych instytucjach osoby znajdujące się w ubóstwie nieodpłatnie mogły skorzystać z porad specjalistów. W przypadku klientów pomocy społecznej pracownicy socjalni kierowali do nich podopiecznych, uzgadniając ze specjalistą termin wizyty. Kierowanie klientów pomocy społecznej żyjących w ubóstwie odbywało się w sposób niesformalizowany, bez pisemnych porozumień z tymi instytucjami.

Pracownicy socjalni MOPS pomagali podopiecznym, w tym osobom żyjącym w ubóstwie m.in. poprzez:

- udzielanie wskazówek w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osób i ich rodzin,
- przekazywanie informacji o przysługujących im prawach i uprawnieniach,
- świadczenie pomocy w kompletowaniu dokumentów niezbędnych do uzyskania stopnia niepełnosprawności,
- informowanie osób dotkniętych przemocą w rodzinie o przysługujących im prawach i formach pomocy,
- wspieranie w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- umawianie wizyt w ośrodkach świadczących pomoc prawną, psychologiczną, pedagogiczną,
- wnioskowanie o przyznanie pomocy w formie asystenta rodziny, w sytuacjach związanych z problemami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Pracownicy socjalni kierowali rodziny wymagające terapii rodzinnej i małżeńskiej do terapeuty w Punkcie Interwencji Kryzysowych działającym przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Przeworsku oraz do Katolickiej Poradni Rodzinnej Nazaret.

Na terenie Przeworska działały grupy wsparcia oraz grupy samopomocowe. Miasto nie było organem prowadzącym, ani zlecającym prowadzenie ww. grup. MOPS nie posiadał informacji na temat liczby osób żyjących w ubóstwie z terenu Przeworska, które były objęte ich wsparciem. Pracownicy socjalni zaproponowali udział w grupach wsparcia 98 osobom żyjącym w ubóstwie¹⁷.

(akta kontroli str. 615, 628, 641,764-773, 1314-1316)

4. MOPS współpracował z Powiatowym Urzędem Pracy¹⁸ w Przeworsku. Pracownicy MOPS pomagali podopiecznym m.in. w uzyskaniu skierowania z PUP do wykonywania robót publicznych, staży, prac interwencyjnych (w 2017 r. takie prace podjęło 15 osób, w tym 12 żyjących w ubóstwie, w 2018 r. odpowiednio 19 i 15 osób, i w I połowie 2019 r. odpowiednio 14 osób i 12 żyjących w ubóstwie), udzielali informacji o wolnych miejscach pracy (w 2017 r. 109 osobom, w tym 88

¹⁷ W 2017 r. – 39 osobom żyjącym w ubóstwie, w 2018 r. – 39 osobom żyjącym w ubóstwie i do 30 czerwca 2019 r. – 20 osobom.

¹⁸ Dalej PUP.

żyjącym w ubóstwie, w 2018 r. odpowiednio 98, w tym 63 żyjącym w ubóstwie, i w I połowie 2019 r. 59 osobom, w tym 38 żyjącym w ubóstwie), kierowali do wykonywania prac społecznie użytecznych (w 2017 r. 31 osób, w tym 29 żyjących w ubóstwie, w 2018 r. odpowiednio 29 osób, w tym 27 żyjących w ubóstwie, i w I połowie 2019 r. 21 osób żyjących w ubóstwie).

Pracownicy socjalni MOPS podpisali w 2017 r. 114 *kontraktów socjalnych (część I A i II A) w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej* ze 122 osobami żyjącymi w ubóstwie. Po zrealizowaniu działań zapisanych w kontrakcie 32 osoby usamodzielnili się i zaprzestali korzystania ze wsparcia MOPS. Postanowień kontraktu nie dotrzymały 3 osoby, które nie wykazały chęci zmiany własnej postawy. Pozostałe osoby nadal były objęte pomocą MOPS, ze względu na ich trudną sytuację rodzinną, która wynikała z występowania kilku problemów równocześnie (m.in. niepełnosprawności, bezrobocia czy ubóstwa), a dopiero rozwiązanie czy usunięcie jednych, warunkowało rozpoczęcie pracy nad następnymi.

W 2018 r. w MOPS podpisano 66 *kontraktów socjalnych (część I A i II A) w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej* z 90 osobami żyjącymi w ubóstwie, korzystającymi z systemu pomocy społecznej. Po zrealizowaniu działań zapisanych w kontrakcie 28 osób usamodzielnili się i zaprzestali korzystania ze wsparcia MOPS. Postanowień kontraktu nie dotrzymały 2 osoby, które nie wykazały chęci zmiany własnej postawy.

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2019 r. podpisano 14 kontraktów socjalnych (część I A i II A) w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej z 18 osobami żyjącymi w ubóstwie, korzystającymi pomocy społecznej.

W MOPS nie zawierano *kontraktów socjalnych w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (część I B i II B)* dot. osób bezrobotnych¹⁹. MOPS posiadał umowy określające zasady współpracy z PUP w Przeworsku.

Dyrektor wyjaśniła, że w latach 2017-2019 tutejszy Ośrodek nie posiadał porozumienia o współpracy z PUP w Przeworsku, jednakże pracownicy socjalni tutejszego ośrodka w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej, w ramach współpracy niesformalizowanej kierowali osoby bezrobotne do doradcy zawodowego w PUP celem uzyskania dokumentów aplikacyjnych, zdobycia umiejętności poruszania się po rynku pracy, ustalenia ścieżki zawodowej, sprawdzanie ofert pracy, czy też możliwość skorzystania z prac subsydiowanych. Przeworski PUP posiada możliwość skierowania na staż tylko i wyłącznie przy spełnieniu odpowiednich kryteriów np. przedział wiekowy do 25 roku życia i po 50 roku życia. Osoby niespełniające kryterium narzuconego przez PUP nie mają możliwości podjęcia prac subsydiowanych, dlatego też pracownicy socjalni wychodzą naprzeciw potrzebom osób bezrobotnych znajdujących się w ubóstwie w ramach kontraktu socjalnego wskazując oferty projektów unijnych poza terenem powiatu tj. Biuro Projektów w Rzeszowie, gdzie podopieczni uczestniczyli w następujących projektach unijnych tj.: „Niskie kwalifikacje – równe szanse”, „Czas na karierę”, „Znów aktywni – powrót na rynek pracy”, „Podkarpacka fabryka rozwoju zawodowego”. PUP również nie posiada wiedzy o liczbie wolnych wakatów, ponieważ pracodawcy nie mają obowiązku ich zgłaszania, dlatego też pracownicy socjalni posiadając informację o wolnych miejscach pracy kierują bezpośrednio osoby bezrobotne do pracodawców. Działania aktywizacyjne zawarte w kontraktach

¹⁹ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, ze zm., art. 49.

na przełomie lat 2017 do 2019 – spowodowały, iż na 29 osób 20 osób usamodzielniało się, w tym 15 klientów tut. ośrodka znajdujących się w ubóstwie podniosło swoje kwalifikacje.

Jak wskazano wyżej wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej, prowadzone są systematycznie przez pracowników socjalnych, dlatego tutejszy ośrodek nie widzi potrzeby podpisania porozumienia o współpracy z PUP.

(akta kontroli str. 619, 632, 764-772)

W okresie objętym kontrolą MOPS był koordynatorem prac społecznie użytecznych²⁰. Realizował zdania dotyczące rekrutacji oraz kierowania osób do wykonywania prac społecznie użytecznych, naliczania i wypłaty należnych świadczeń z tytułu wykonywanych prac, współpracy PUP i jednostkami miejskimi, w których były realizowane prace. Do wzięcia udziału w pracach społecznie użytecznych skierowano w 2017 r. 31, a w 2018 r. 29 osób dotkniętych problemem ubóstwa. W okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 30 czerwca 2019 r. w ww. pracach wzięło udział 21 osób. Prace społecznie użyteczne były wykonywane w zawodach: strażnik miejski przy bezpiecznym przeprowadzaniu przez jezdnię, robotnik gospodarczy i goniec.

(akta kontroli str. 774-775)

5. W dniu 23 listopada 2018 r. MOPS podpisał umowy na udzielenie schronienia bezdomnym kobietom²¹ i mężczyznom²² w schronisku oraz na udzielenie tymczasowego schronienia bezdomnym mężczyznom w noclegowni²³.

Z wymienionych form schronienia skorzystała 1 osoba. W 2018 r. MOPS skierował 1 kobietę do schroniska dla bezdomnych kobiet w Jarosławiu, gdzie pozostała do kwietnia 2019 r., kobieta ta znalazła miejsce zamieszkania i opuściła schronisko, a MOPS objął ją monitoringiem.

Wśród osób, które otrzymywały pomoc w formie zasiłku celowego, zasiłku stałego oraz opłacenia składki na ubezpieczenie zdrowotne przy równoczesnym korzystaniu z zasiłku stałego, była 1 osoba zameldowana na pobyt stały w Przeworsku, przebywająca w Warszawie – traktowana, jako osoba bezdomna.

Pracownicy MOPS udzielali pomocy w rozłożeniu na raty osobom żyjącym w ubóstwie należności za zużycie energii elektrycznej, gazu, czynszu. W 2017 r. pomoc w tej formie udzielono 1 osobie, w 2018 r. – 4 i do 30 czerwca 2019 r. – 2.

Pomoc w zredagowaniu wniosku o przydział mieszkania socjalnego została udzielona w 2017 r. 4 osobom żyjącym w ubóstwie, w 2018 r. – 9, a w I połowie 2019 r. – 1.

²⁰ Zarządzenie Nr 26/2013 Burmistrza Miasta Przeworska z dnia 22 marca 2013 r. w sprawie upoważnienia Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przeworsku do organizowania i realizacji programu prac społecznie użytecznych na terenie miasta Przeworska.

²¹ Umowa nr MOPS.4121.12.2018.JA z dnia 23 listopada 2018 r. zawarta na okres od 23 listopada 2018 r. do 30 kwietnia 2019 r. pomiędzy Gminą Miejską Przeworsk – MOPS w Przeworsku, a Towarzystwem Pomocy Św. Alberta koło Jarosławskie, Umowa nr MOPS.4121.14.2019.JA z dnia 30 kwietnia 2019 r. na okres od 1 maja 2019 r. do 30 kwietnia 2020 r., pomiędzy Gminą Miejską Przeworsk – MOPS w Przeworsku, a Towarzystwem Pomocy Św. Alberta koło Jarosławskie

²² Umowa nr MOPS.4121.11.2018.JA z dnia 23 listopada 2018 r. zawarta na okres od 23 listopada 2018 r. do 30 kwietnia 2019 r., pomiędzy Gminą Miejską Przeworsk – MOPS w Przeworsku, a Fundacją Pomocy Młodzieży im. Św. Jana Pawła – „Wzrastanie”, Umowa nr MOPS.4121.16.2019.JA z dnia 30 kwietnia 2019 r. na okres od 1 maja 2019 r. do 30 kwietnia 2020 r., pomiędzy Gminą Miejską Przeworsk – MOPS w Przeworsku, a Fundacją Pomocy Młodzieży im. Św. Jana Pawła – „Wzrastanie”

²³ Umowa nr MOPS.4121.13.2018.JA z dnia 23 listopada 2018 r. zawarta na okres od 23 listopada 2018 r. do 30 kwietnia 2019 r. pomiędzy Gminą Miejską Przeworsk – MOPS w Przeworsku, a Caritas Archidiecezji Przemyskiej Oddział Leżajsk, Umowa nr MOPS.4121.15.2019.JA z dnia 30 kwietnia 2019 r. na okres od 1 maja 2019 r. do 30 kwietnia 2020 r., pomiędzy Gminą Miejską Przeworsk – MOPS w Przeworsku, a Caritas Archidiecezji Przemyskiej Oddział Leżajsk

Pracownicy socjalni wspierali podopiecznych w poszukiwaniu tanich materiałów remontowych, motywowali do samodzielnego wykonywania drobnych prac remontowych, udzielali pomocy w zakresie zakupu sprzętu AGD i jego naprawy przez znalezienie fachowców. W ramach realizowanego programu *Bank Rzeczy Używanych* przekazywano osobom potrzebującym zebrany od darczyńców sprzęt AGD (m.in. pralkę, lodówkę).

Pracownicy socjalni wspierali osoby ubogie w działaniach mających na celu poprawę ich warunków mieszkaniowych, w tym sanitarnych poprzez odpowiednie zapisy w kontraktach socjalnych. Wspieranie polegało m.in. na mobilizowaniu do odświeżenia czy odmalowania zajmowanych pomieszczeń, motywowaniu do uporządkowania i systematycznego utrzymania mieszkań w czystości, ubieganiu się o dodatek mieszkaniowy w celu uiszczenia opłat związanych z eksploatacją mieszkania czy powstałych zaległości.

(akta kontroli str.776-786)

6. W 2016 r. na świadczenia pomocy społecznej MOPS wydatkował kwotę 1.813 tys. zł (w tym na rzecz osób żyjących w ubóstwie 1.265 tys. zł), w 2017 r. – 1.658 tys. zł (w tym na rzecz osób żyjących w ubóstwie 1.001 tys. zł), w 2018 r. – 1.586 tys. zł (w tym na rzecz osób żyjących w ubóstwie 875 tys. zł).

W 2016 r. najwyższe wydatki poniósł na pomoc w formie posiłków i żywności udzieloną w ramach programu *Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020*. (440 tys. zł) oraz na zasiłki okresowe (436 tys. zł).

W 2017 r. MOPS wydatkował najwięcej również na pomoc w formie posiłków i żywności udzieloną w ramach ww. programu (433 tys. zł) oraz na pobyt w Domach Pomocy Społecznej (402 tys. zł). Wydatki poniesione na zasiłki okresowe spadły w 2017 r. do kwoty 230 tys. zł.

W 2018 r. najwyższe wydatki MOPS poniósł na pobyt w Domach Pomocy Społecznej (475 tys. zł). Nastąpił dalszy spadek wydatków na zasiłki okresowe (155 tys. zł).

Średni roczny koszt korzystania przez 1 osobę z pomocy społecznej z powodu ubóstwa wnosił: w 2016 r. 2,05 tys. zł, w 2017 r. 2,25 tys. zł, w 2018 r. 2,66 tys. zł. Przeciętne roczne wydatki poniesione na 1 osobę korzystającą z pomocy w formie zasiłku stałego wynosiły: w 2016 r. 4,72 tys. zł, w 2017 r. 5,13 tys. zł, w 2018 r. 4,26 tys. zł.

Przeciętne roczne wydatki poniesione na 1 osobę korzystającą z pomocy w formie zasiłku okresowego wynosiły: w 2016 r. 2,45 tys. zł, w 2017 r. 2,28 tys. zł, w 2018 r. 2,21 tys. zł.

Przeciętne roczne wydatki poniesione na 1 osobę korzystającą z pomocy w formie zasiłku celowego (z wyłączeniem specjalnych zasiłków celowych) wynosiły: w 2016 r. 380 zł, w 2017 r. 340 zł, w 2018 r. 490 zł

Przeciętne roczne wydatki poniesione na 1 osobę żyjącą w ubóstwie i korzystającą z pomocy w formie finansowania pobytu w Domach Pomocy Społecznej wynosiły: w 2016 r. 33 tys. zł, w 2017 r. 33,5 tys. zł, w 2018 r. 35 tys. zł.

Przeciętne roczne wydatki poniesione na 1 osobę żyjącą w ubóstwie i korzystającą z pomocy w formie finansowania usług opiekuńczych sprawowanych w miejscu zamieszkania wynosiły: w 2016 r. 13,75 tys. zł, w 2017 r. 14,25 tys. zł, w 2018 r. 13 tys. zł.

W 2018 r. MOPS poniósł wydatek na zapewnienie 1 osobie schronienia w schronisku w kwocie 3 tys. zł.

(akta kontroli str.1294,1316)

W corocznym wykazie potrzeb Dyrektor MOPS przedstawiała zadania dotyczące pomocy osobom żyjącym w ubóstwie. Zaplanowane zadania zostały wykonane.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że w ocenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przeworsku na terenie gminy wszystkie osoby wymagające wsparcia z powodu ubóstwa zostały objęte pomocą. Ośrodek udzielił pomocy wszystkim osobom potrzebującym i spełniającym ustawowe kryteria dochodowe do udzielenia wsparcia. W nagłych przypadkach pracownicy socjalni reagowali niezwłocznie bez względu na rodzaj czy też sposób zgłoszenia sprawy (konkretne osoby, zgłoszenia anonimowe, zgłoszenia przez inne instytucje). W zależności od rozeznaczonych potrzeb osobom/rodzinom została udzielona pomoc finansowa, rzeczowa, usługowa czy też w formie pracy socjalnej. W opinii MOPS Przeworsk środki przeznaczone na pomoc dla osób żyjących w ubóstwie są wystarczające do realizacji wszystkich zadań, co nie oznacza jednak, że otrzymywana pomoc jest satysfakcjonująca dla podopiecznych. Na przestrzeni lat objętych kontrolą tutejszy Ośrodek nie wydał ani jednej decyzji odmownej przyznania świadczenia z uwagi na brak środków. Odmowa przyznania pomocy była najczęściej wynikiem braku współpracy ze strony podopiecznych czy też braku uzasadnienia dla przyznania wnioskowanego świadczenia.

(akta kontroli str. 649-658)

7. Szczegółowym badaniem objęto dokumentację 20 osób (z tego: 14 kobiet i 6 mężczyzn), które zakończyły korzystanie ze wsparcia MOPS z tytułu ubóstwa. Wszystkie osoby były zarejestrowane w systemie POMOST²⁴. Wsparcia udzielono przez przyznanie: 2 osobom zasiłków stałych, 12 osobom zasiłków okresowych, 2 osobom zasiłków celowych (m.in. na zakup opału, odzieży) oraz 4 osobom pomocy żywnościowej w ramach programu *Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020*.

Z tytułu ubóstwa, na podstawie złożonego wniosku, pomocy udzielono 17 osobom (w 2017 r. – 9, w 2018 r. – 7 i do 30 czerwca 2019 r. 1 osobie), a z urzędu pomocy udzielono 3 osobom (w 2018 r. – 2, do 30 czerwca 2019 r. 1 osobie).

W badanej próbie kontrolnej z pomocy MOPS w okresie do jednego roku korzystało 6 osób, od roku do dwóch lat – 3 osoby, od dwóch do pięciu lat – 5 osób, i ponad 5 lat z pomocy korzystało 6 osób.

Największą grupę z przebadanych 20 spraw stanowiły osoby samotne (8 osób). Drugą, co do wielkości grupą były matki samotnie wychowujące dzieci (7 kobiet), w tym: 4 matki z 1 dzieckiem, 2 matki z 2 dziećmi, 1 matka z 3 dziećmi. Pozostałą grupę stanowiły 3 rodziny z 1 dzieckiem oraz 2 rodziny składające się z osób dorosłych.

(akta kontroli str. 791-935)

8. We wszystkich zbadanych sprawach pracownicy socjalni MOPS przeprowadzili rodzinny wywiad środowiskowy, w terminach określonym w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej²⁵. W razie potrzeby dokonywano aktualizacji wywiadów środowiskowych.

Rzetelnie rozpoznawano sytuację wnioskodawcy. Wszystkie przeprowadzone wywiady środowiskowe zawierały: podstawowe dane o rodzinie, liczbie osób prowadzących wspólne gospodarstwo domowe, informacje dotyczące sytuacji mieszkaniowej, rodzinnej, zawodowej i zdrowotnej. Z wywiadów wynikały potrzeby i oczekiwania wnioskodawców oraz ocena sytuacji i wnioski pracownika socjalnego dotyczące zasadności ubiegania się o przyznanie pomocy. Potwierdzeniem należytego rozpoznania sytuacji osób żyjących w ubóstwie oraz postawieniem

²⁴ POMOST - systemem informatycznym, który powstał specjalnie na użytek Pomocy Społecznej, jako instrument usprawniający zarządzanie jej działaniami.

²⁵ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego, Dz. U. z 2017 r., poz. 1788, § 2 ust.1.

diagnozy adekwatnej do sytuacji tych osób były odpowiedzi respondentów badania ankietowego. Każdy z udzielających odpowiedzi wyraził opinie o trafności określenia potrzeb i udzielonej pomocy.

(akta kontroli str.792-935, 1214-1286)

9. W każdej z 20 przebadanych spraw zbudowano plany pomocy dla osób żyjących w ubóstwie. Zidentyfikowano problemy, bez określania stopnia ich ważności, dokonując wyboru, zwykle od jednego do trzech, problemów dominujących.

W planach pomocy nie zawarto wyrazistego wyszczególnienia podziału na cel główny i cele szczegółowe oraz nie określono wskaźników realizacji celów. Cele i wskaźniki oraz sposób realizacji poszczególnych zadań i ich terminy, definiowane były w kontraktach socjalnych, stanowiących integralną część planów pomocy. Określano zdarzenia (fakty), przy pomocy których można było ustalić osiągnięcie założonych celów.

Oprócz pomocy doraźnej w formie zasiłków stałych, okresowych i celowych, podopiecznych obejmowano m.in.: pracą socjalną, pomagano w sporządzeniu CV, listu motywacyjnego, motywowano do regularnego zgłaszania do PUP w Przeworsku celem uzyskania skierowania do prac interwencyjnych, oraz do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, składania dokumentów do projektu *Niskie kwalifikacje – równe szanse*, poszukiwania staży, ofert pracy, podejmowania prac dorywczych, pomagano w przygotowywaniu wniosku i skompletowaniu dokumentów niezbędnych do uzyskania wyższego stopnia niepełnosprawności.

Pracownicy socjalni proponowali korzystanie z pomocy doradcy zawodowego w PUP, prawnika, psychologa. Umówili wizyty u doradcą zawodowego w PUP 4 osobom²⁶, u psychologa w *Poradni zdrowia psychicznego w Przeworsku* 3 osobom²⁷ i 1 osobie spotkanie z prawnikiem w *Punkcie informacyjno - konsultacyjnym* w Przeworsku.

W 2 planach pomocy z badanych 20 spraw, podopiecznym zaproponowano udział w grupach wsparcia (w tym w grupie wsparcia dla osób dotkniętych przemocą i anonimowych alkoholików).

W 5 sprawach zaplanowano skorzystanie z pomocy PCK w ramach programu *Pomoc żywnościowa 2014-2020*.

Z 15 osobami spisano kontrakty socjalne (z tego: z 12 osobami pobierającymi zasiłek okresowy oraz 3 pobierającymi zasiłek okresowy i równocześnie korzystającymi z programu *Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020*²⁸), w których szczegółowo opisano cele, zarówno główne, jak i szczegółowe, sposoby i terminy ich realizacji oraz wskaźniki osiągnięcia celów. Kontrakty socjalne zostały zawarte ze wszystkimi osobami pobierającymi zasiłek okresowy, a główną przyczyną przyznania zasiłku było bezrobocie. Wszystkie osoby, z którymi zostały spisane kontrakty socjalne dotrzymały postanowień w nich zwartych.

Pracownicy socjalni nie kierowali osób korzystających z pomocy z tytułu ubóstwa do uczestnictwa w Centrach Integracji Społecznej, gdyż nie funkcjonowały one w Przeworsku.

Wśród badanej próby nie było osoby żyjącej w ubóstwie, która poszukiwałaby mieszkania.

(akta kontroli str. 792-935, 1214 -1286)

²⁶ 1 osoba nie przyjęła propozycji bez podania przyczyny, 1 nie skorzystała gdyż już miała ofertę pracy, z której miała skorzystać, 2 skorzystały z pomocy doradcy zawodowego w PUP.

²⁷ 1 osoba nie skorzystała bez podania przyczyny, 1 osoba nie skorzystała z pomocy psychologa gdyż była u psychologa poleconego przez przyjaciół rodziny, 1 osoba skorzystała z pomocy.

²⁸ Analizie poddano decyzje przyznające pomoc w ramach programu *Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020*.

10. W przebadanych 20 sprawach działania ujęte w planach pomocy i w kontraktach socjalnych zostały zrealizowane zgodnie z przyjętymi terminami. Pracownicy socjalni dokonywali okresowej oceny sytuacji osób objętych pomocą z tytułu ubóstwa przez ocenę realizacji działań ustalonych w kontraktach socjalnych oraz aktualizację wywiadów środowiskowych.

W trakcie oceny realizacji kontraktów socjalnych oraz przeprowadzania aktualizacji wywiadów środowiskowych, pracownicy socjalni szczegółowo analizowali sytuację osób objętych pomocą, dokonywali oceny realizacji działań ujętych w kontraktach socjalnych, w razie potrzeby dokonywali modyfikacji ich zapisów w celu dopasowania do bieżących potrzeb.

(akta kontroli str. 792-1135)

11. W objętych badaniem 20 sprawach, 6 dotyczyło osób, które pozostawały pod opieką MOPS przez okres powyżej 5 lat. Przyczyną ich długoletniego korzystania z pomocy MOPS było zwykle nakładanie się dwóch lub więcej problemów (bezrobocie, które wystąpiło u wszystkich 6 osób, długotrwała lub ciężka choroba i niepełnosprawność (1 osoba), niepełna rodzina (2 osoby), alkoholizm (1 osoba), stanowiących podstawę do objęcia pomocą społeczną.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że na długość otrzymywania świadczeń z pomocy społecznej wpływ ma również pośrednio miejsce zamieszkania i lokalny rynek pracy. Gmina Miejska Przeworsk jest niewielką gminą, słabo rozwiniętą gospodarczo i oferującą niewielką liczbę stałych miejsc pracy. By znaleźć stałe zatrudnienie mieszkańcy miasta zmuszeni są poszukiwać pracy w większych miejscowościach, jednak osoby korzystające z pomocy społecznej obawiają się wdrożenia zmian życiowych i podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania. Mimo objęcia tych osób pracą socjalną, trudno jest jednak nakłonić je do zmiany, jaką byłoby zatrudnienie w obcym mieście.

(akta kontroli str.1288)

Pracownicy socjalni dokonywali analizy skuteczności udzielonego wsparcia, na bieżąco monitorowali realizację działań zawartych w kontraktach socjalnych.

Sytuacja osób po zakończeniu udzielania im pomocy z tytułu ubóstwa była monitorowana poprzez wizyty w miejscu zamieszkania podopiecznych i rozmowy z nimi. Pierwszego sprawdzenia bieżącej sytuacji dokonywano po upływie 1 do 2 miesięcy, kolejnego po upływie kolejnych 2 miesięcy. Częstotliwość monitorowania sytuacji beneficjenta po zaprzestaniu z korzystania z pomocy społecznej była indywidualnie dopasowana do sytuacji beneficjenta.

W trakcie analizy 20 spraw ustalono, że przyczyną zakończenia korzystania z pomocy MOPS było: w 13 przypadkach podjęcie pracy, w 1 wyjazd za granicę, w 1 nabycie praw do renty, w 1 nabycie uprawnień emerytalnych, w 2 przypadkach podjęcie stażu lub prac interwencyjnych oraz w 2 przypadkach, m.in.: uzyskanie świadczenia alimentacyjnego, renty rodzinnej, dodatkowego świadczenia wychowawczego.

(akta kontroli str.792-935)

12. Spośród 30 decyzji administracyjnych, z tego: 20 – dotyczących osób, które zaprzestały korzystania z pomocy publicznej oraz 10 – odmawiających przyznania

świadczenia, wszystkie zostały wydane zgodnie z przepisem art. 35 ustawy *Kodeks postępowania administracyjnego*²⁹, tj. *nie później niż w ciągu miesiąca*.

Wszystkie decyzje, poddane badaniu zostały wydane przez osobę posiadającą upoważnienie Burmistrza Miasta Przeworska do prowadzenia postępowań oraz wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu pomocy społecznej należących do właściwości gminy.

Wszystkie z nich posiadały prawidłowe oznaczenie organu wydającego decyzje, datę i miejsce wydania, oznaczenie adresata decyzji, właściwą podstawę prawną z podaniem konkretnych przepisów prawa oraz rozstrzygnięcia zawierające szczegółowy zakres i wymiar przyznanych świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, okres na jaki zostały przyznane. We wszystkich decyzjach zawarto uzasadnienie faktyczne i prawne przyznania pomocy, prawidłowe pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym oraz o konieczności niezwłocznego poinformowania o zmianie sytuacji, która wiąże się z podstawą do przyznania świadczenia.

W próbie badawczej 20 decyzji przyznających pomoc społeczną nie było przypadków odwołania się od ich zapisów. Wszystkie osoby, którym przyznano pomoc z tytułu ubóstwa spełniały kryteria dochodowe.

(akta kontroli str. 787-790, 792-935, 1139-1212)

13. W okresie objętym kontrolą MOPS wydał 18 decyzji odmawiających wsparcia z tytułu ubóstwa (w 2017 r. – 6, w 2018 r. – 10 i do 30 czerwca 2019 r. – 2). Szczegółowym badaniem objęto próbę 10 spraw osób, spośród których 9 korzystało z pomocy społecznej ponad 5 lat i 1 poniżej roku.

We wszystkich przypadkach wydanie decyzji odmownej zostało poprzedzone wnikliwą analizą dotyczącą m.in.: sytuacji finansowej, zdrowotnej, mieszkaniowej, rodzinnej, zawodowej oraz problemów alkoholowych.

W badanej próbie 1 osoba odwołała się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Przemyślu³⁰, który utrzymał w mocy decyzję organu I instancji.

W 5 przypadkach odmowa przyznania świadczenia była uzasadniona niepodjęciem przez beneficjanta działań na rzecz wychodzenia z trudnej sytuacji życiowej³¹, w tym nierealizowaniem postanowień kontraktu socjalnego. W jednym z ww. przypadków odmowa dotyczyła przyznania świadczenia w formie zasiłku celowego na pokrycie kosztów zakupu opału z uwagi na brak współdziałania z pracownikiem socjalnym. Wnioskodawca nie wywiązał się ze zobowiązania dotyczącego m.in. leczenia choroby alkoholowej, zgłoszenia się do *Poradni Leczenia Uzależnień w Przeworsku*, odmówił przyjęcia pomocy w formie posiłków w jadłodajni MOPS.

Kolejną przyczyną wydania 2 decyzji odmownych było stwierdzenie przez pracownika socjalnego marnowania na alkohol przyznanych świadczeń oraz własnych zasobów finansowych³². Jedna z ww. decyzji dotyczyła odmowy

²⁹ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego*, Dz.U.2018., poz. 2096

³⁰ Odwołanie dotyczyło odmowy przyznania świadczenia w formie zasiłku celowego na pokrycie kosztów raty za prąd. Osoba otrzymała do uregulowania fakturę za zużycie energii elektrycznej w kwocie 908,37 zł. Powodem wysokiego rachunku była konieczność dogrzewania zajmowanego budynku piecykiem elektrycznym przez okres 4 dni ze względu na brak opału. W 2016 r. ww. osoba otrzymała od MOPS pomoc w formie: zasiłku stałego, zasiłków celowych na zakup opału (w lutym i listopadzie), odzieży, środków czystości, leków, świadczenia pieniężnego na zakup żywności w ramach *Programu pomoc państwa w zakresie dożywiania*. W 2017 r. wnioskodawca również korzystał z pomocy m.in. z zasiłku stałego i zasiłku celowego na zakup opału, który otrzymał w lutym na wniosek pracownika MOPS. Organ wskazał, że można było uniknąć poniesienia tak wysokich kosztów poprzez zakupienia niewielkiej ilości opału z własnych zasobów finansowych, które również pozwalają na systematyczne regulowanie należności za prąd w formie niewielkich rat.

³¹ Art. 11 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej.

³² Art. 11 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

przyznania zasiłku celowego na zakup odzieży osobie korzystającej z pomocy społecznej m.in. w formie zasiłku stałego, dodatku mieszkaniowego i energetycznego. Osoba ta była uzależniona od alkoholu i nie współpracowała z pracownikiem socjalnym w zakresie utrzymania abstynencji.

Pozostałe 3 decyzje odmowne zostały wydane zgodnie przepisem art. 39 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, który stanowi, że zasiłek celowy może być przyznany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej³³. Pracownik socjalny zakwestionował w tych przypadkach brak cytowanej niezbędności bytowej we wnioskach o udzielenie świadczenia. Odmowa przyznania świadczenia w ww. przypadkach została również uzasadniona niepodjęciem przez wnioskodawców działań pozwalających na wyjście z trudnej sytuacji życiowej, odmową przyjęcia pomocy w formie świadczenia niepieniężnego, marnotrawieniem przyznanych świadczeń oraz własnych zasobów finansowych.

(akta kontroli str. 1136-1212)

14. Badaniem ankietowym dotyczącym poziomu zadowolenia z otrzymanej pomocy objęto 20 osób, które wyszły z ubóstwa i 10 – nadal korzystających z pomocy MOPS (łącznie 30), odpowiedziały 23 osoby. Z badania wynikało, że 30% respondentów korzystało z pomocy MOPS 6 i więcej lat oraz 30% respondentów korzystało od 4 do 5 lat.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że *dane te odzwierciedlają faktyczny stan czasookresu korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Przeworska dotkniętych problemem ubóstwa. W opinii tego organu przyczyną tego jest specyfika osób długotrwale korzystających z pomocy MOPS. W znacznej większości przypadków są to osoby długotrwale chore i niepełnosprawne, przez co mające ograniczony wpływ na zmianę własnej sytuacji życiowej. Są to także osoby starsze, które nie nabyły praw do emerytury, renty czy innego świadczenia z ubezpieczenia społecznego, bądź wysokość wypłacanego im świadczenia jest niska. W grupie tej znajdują się też osoby uzależnione, które mimo podejmowanego wysiłku nie są w stanie pokonać nałogu.*

Respondenci ankiety wskazali, że korzystali z pomocy MOPS w formie: wsparcia pracownika socjalnego (52%), dopłat do czynszu oraz innych opłat związanych z funkcjonowaniem mieszkania/domu (39%), dopłat do leków (9%), bezpłatnego uczestnictwa w kursach/szkoleniach mających na celu poprawę funkcjonowania osobistego i społecznego (4%) oraz innych form wsparcia obejmujących m.in.: zasiłki stałe, okresowe, celowe, pomoc w ramach programu *Pomoc państwa w zakresie dożywiania* (78%). Wg respondentów, najbardziej zadowolającymi formami pomocy udzielonej przez MOPS były świadczenia finansowe oraz wsparcie jakie udzielali im pracownicy socjalni. Osoby ankietowane oceniły skuteczność otrzymanego wsparcia jako bardzo dobrą lub dobrą w 83%³⁴.

Respondenci ankiety wskazywali również na konieczność zwiększenia kwot wypłacanych zasiłków.

(akta kontroli str. 1213-1291)

³³ W jednym przypadku decyzja dotyczyła odmowy przyznania zasiłku celowego na zakup lodówki. Organ wskazał, że oczekiwanie osoby nie należy do kategorii podstawowych potrzeb życiowych oraz na brak wykorzystania własnych możliwości finansowych (tj. wynagrodzenia za odbywany staż), nie podjęcie leczenia choroby alkoholowej.

³⁴ 35% respondentów oceniło skuteczność wsparcia jako bardzo dobre, a 48% jako dobre.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

MOPS prawidłowo realizował działania mające na celu wyprowadzanie z ubóstwa i usamodzielnienia osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Plany pomocy każdego z beneficjentów indywidualizowane były zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami, podczas rzetelnie i terminowo przeprowadzonych oraz zaktualizowanych wywiadów środowiskowych. Opracowywano je we współpracy i z uwzględnieniem oczekiwań osób objętych pomocą. Pomoc z tytułu ubóstwa MOPS przyznawał zgodnie z obowiązującymi wymogami ustawowymi, adekwatnie do dysfunkcji poszczególnych osób żyjących w ubóstwie. Otrzymywały one materialne wsparcie w postaci zasiłków stałych, okresowych i celowych. MOPS dofinansowywał również usługi opiekuńcze oraz pobyt w Domu Pomocy Społecznej, finansował składki na ubezpieczenie zdrowotne tych osób i zapewniał ich udział w programach rządowych.

MOPS umożliwiał także pomoc w uzyskaniu poradnictwa specjalistycznego, w tym prawnego, psychologicznego czy zawodowego. Organizował spotkania osób wymagających pomocy w instytucjach świadczących tego rodzaju usługi na terenie miasta.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli za dobrą praktykę należy uznać zawieranie kontraktów socjalnych z osobami żyjącymi w ubóstwie i określanie w nich działań zmierzających do wyjścia z ubóstwa i usamodzielnienia. Rzetelną pracę MOPS z osobami żyjącymi w ubóstwie potwierdziły wyniki badania ankietowego, w którym 83% respondentów skuteczność udzielonego wsparcia, oceniły jako bardzo dobrą lub dobrą.

OBSZAR

3. Efekty podejmowanych działań zmierzających do ograniczenia skali ubóstwa.

Opis stanu
faktycznego

1. W latach 2016-2018 w MOPS w Przeworsku 94 osobom udzielono pomocy z tytułu ubóstwa po raz pierwszy (z tego: w 2016 r. – 46, w 2017 r. – 32, w 2018 r. – 16). Wskaźnik rotacji³⁵ osób, którym przyznano pomoc z tytułu ubóstwa wniósł w 2016 r. – 33,1%, w 2017 r. – 29,3% i w 2018 r. – 47,9%.

(akta kontroli str. 1292-1293)

2. Na podstawie analizy próby badawczej 20 osób ustalono, że MOPS miał wiedzę na temat dalszych losów wszystkich osób, które przestały korzystać z pomocy z tytułu ubóstwa, w tym 2 osób starszych. Pracownicy socjalni monitorowali sytuację tych osób, posiadali wiedzę m.in.: na temat stanu zdrowia, sytuacji finansowej, miejscach pobytu i sytuacji mieszkaniowej i rodzinnej.

Pracownicy socjalni mieli wiedzę i doświadczenie oraz znajomość lokalnego środowiska, co pozwoliło im na doskonalenie form pomocy świadczonych z tytułu ubóstwa. Zwiększenie liczby zawieranych kontraktów socjalnych połączonych z pracą socjalną przy jednoczesnej pomocy finansowej, przyczyniło się do

³⁵ Wskaźnik rotacji ustalono wg wzoru: liczba osób, które przestały korzystać z pomocy z tytułu ubóstwa w roku 2016, 2017 i 2018 r., podzielona na łączną liczbę beneficjentów pomocy z tytułu ubóstwa w danym roku, pomnożona przez 100.

zmniejszenia liczby osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2018³⁶. MOPS nie zlecał innym organizacjom badania grupy osób korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa.

Ewaluacja skuteczności poszczególnych form pomocy oferowanych osobom znajdującym się w ubóstwie dokonywana była na bieżąco przez pracowników socjalnych w ramach realizacji planów pomocy i kontraktów socjalnych. W przypadkach gdy dotychczasowe formy wsparcia nie przynosiły pożądanych efektów, wprowadzano zmiany w pomocy i działaniach zawartych w kontraktach socjalnych. W badanej próbie 20 spraw w 3 przypadkach, po przeprowadzeniu oceny stopnia realizacji zadań ujętych w kontrakcie socjalnym, dokonano aktualizacji wyznaczonych celów i zadań. O prawidłowym i adekwatnym do potrzeb określaniu przez pracowników socjalnych form wsparcia osób żyjących w ubóstwie świadczy liczba respondentów anonimowych ankiet, którzy w 83% ocenili udzielone wsparcie jako dobre i bardzo dobre.

W celu pozyskania informacji o dalszych losach beneficjentów pomocy społecznej, w tym udzielonej osobom ubogim MOPS współpracował z PCK, Akcją Katolicką działającą przy parafii Ojców Bernardynów w Przeworsku, szkołami i zakładami pracy z terenu Przeworska, Środowiskowym Domem Samopomocy i Warsztatami Terapii Zajęciowej w ramach realizacji programu *Mikołaj przychodzi do każdego*, Policją, Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej, Powiatowym Centrum Pomocy Społecznej, Przeworskim Towarzystwem Budownictwa Społecznego i spółdzielniami mieszkaniowymi. Współpraca nie była sformalizowana, polegała na zasięgnięciu i wymianie informacji m.in. o realizowanych przez MOPS programach pomocowych, o osobach znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, wymagających objęcia wsparciem, w tym żyjących w ubóstwie.

(akta kontroli str.139,176, 792-935, 1316-1318)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

MOPS aktywnie pozyskiwał wiedzę na temat sytuacji osób, które zakończyły korzystanie z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Wnioski wynikające z przeprowadzonych analiz skuteczności zastosowanych form pomocy umożliwiły doskonalenie, poprawę i ewaluację świadczonej pomocy.

IV. Uwagi i wnioski.

Uwagi
Wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

³⁶ Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa; w 2016 r. 616, w 2017 r. 444, w 2018 r. 330.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Rzeszów, dnia 16 września 2019 r.

Kontroler
Agnieszka Pomykała
Starszy inspektor kontroli państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/